

ذهن وسیع‌تر است یا جهان

چهره ماندگار فلسفه ایران گفت: همه چیز در مثلث «ذهن»، «زبان» و «جهان» مخفی است و هیچ چیز خارج از این مثلث نیست، اما ذهن وسیع‌تر از جهان است، چرا که جهان را می‌فهمد و خارج از واقعیات را نیز می‌تواند تصور کند.

چهره ماندگار فلسفه ایران گفت: همه چیز در مثلث «ذهن»، «زبان» و «جهان» مخفی است و هیچ چیز خارج از این مثلث نیست، اما ذهن وسیع‌تر از جهان است، چرا که جهان را می‌فهمد و خارج از واقعیات را نیز می‌تواند تصور کند.

به گزارش خبرنگار آیین و اندیشه خبرگزاری فارس، غلامحسین ابراهیمی‌دینانی چهره ماندگار فلسفه ایران و عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران در برنامه اخیر معرفت که از شبکه 4 سیما پخش شد، درباره اندیشه‌های حاج ملاهادی سبزواری طی سخنانی عنوان کرد: ملاهادی سبزواری در کتاب اسرارالحکم می‌گوید: «بدان که وجود حق تعالی و حضرت احدیتش دارای همه اسمای حسنی و صفات علیاست و همه موجودند به وجود ذات اقدس‌اش.»

وی در ادامه افزود: همه چیز در این سه چیز که نظیر اضلاع یک مثلث هستند، مخفی است: ذهن، زبان و جهان. ذهن، وسیع‌تر از جهان است زیرا که اولاً ذهن است که جهان را می‌فهمد و همچنین در جهان، آنچه ممکن است می‌تواند وجود پیدا کند اما در ذهن می‌توان ممتنع‌ات را نیز تصور کرد، مانند اجتماع نقیضین. در مورد مقایسه ذهن و زبان نیز می‌توان این پرسش را مطرح کرد که آیا شما چیزی در ذهن داری که نتوانی به زبان بگویی؟ البته ذات حقیقت حق تبارک و تعالی، هم از ذهن و هم از زبان بالاتر است.

وی همچنین توضیح داد: دنیای امروز از زمان فروید ادعا می‌کند که چیزهایی وجود دارد که نامکشوف است و بدان ضمیر ناخودآگاه می‌گویند، یعنی در باطن من چیزهایی وجود دارد که بدان آگاهی ندارم. آیا می‌تواند چیزهایی در باطن انسان باشد که از آن آگاهی نداشته باشد؟ طرفداران فروید معتقدند که امکان دارد اما یک عده هم معتقدند که اگر در ضمیر من چیزی هست مکشوف است و این مسئله هنوز محل اختلاف است.

دینانی درباره بحث شناخت گفت: شناختن یک مسئله است و امور شناخته شده لایتناهی است، بنابراین حقیقت شناختن یک چیز است و شناخته شده‌ها متفاوت‌اند. اگر تفاوت در شناختن باشد به این علت است که امور مورد شناخته شدن متفاوت است.

چهره ماندگار فلسفه ایران با اشاره به اینکه هادی سبزواری مباحث خود را از شناختن خداوند آغاز می‌کند، گفت: خداوند از مبدأ هستی آگاه است اما باید بدانیم که آگاهی خداوند صفت اوست، تمام اسمای رحمان، رحیم، ودود و ... همه مقام ذات خداوند است اینجا دیگر راه یافتن به این مقامات قدری مشکل است.

وی با بیان اینکه صحبت درباره اسماء و صفات خداوند کار مشکلی است و ابتدا بهتر است که زمینی صحبت کنیم، توضیح داد: هر آنچه ما درباره شما بدانیم صفت است اما ذات کجاست؟ چگونه ما می‌توانیم به ذات کسی راه یابیم؟ خیلی سخت است که ما به ذات کسی راه یابیم اما مشکل‌تر این است که ما ذات خود را بشناسیم اما چیزی که درباره ذاتمان به زبان آمد، صفت است.

دینانی با طرح این سؤال که آیا می‌تواند در جهان چیزهایی باشد ولی در ذهن و زبان ما نیاید، گفت: بله من می‌توانم انسان ده سر تصور کنم که آن انسان را نداریم یا سیمرغ را تصور کنیم ولی وجود ندارد بنابراین در ذهن و زبان من هست ولی در جهان نیست اما یک عده افراد می‌گویند که همین سیمرغ از جهان گرفته شده درست است که الان وجود ندارد اما این کوه قاف و سیمرغ مفرداتش در جهان وجود داشته است.

وی همچنین توضیح داد: تمام مسئله معرفت شناسی گذشته تا آینده همین مسئله است که رابطه ذهن و جهان است. آیا آنچه که در ذهن ماست از جهان گرفته شده یا چیزهایی را ما در ذهن داریم که پیش از توجه به جهان، پیشینه آن در ذهن بوده است؟ گروهی بر آن هستند که آنچه در ذهن آدمیان است از بیرون گرفته شده و اگر بیرون نبود، ذهنی نبود اما عده‌ای معتقد هستند که برخی مفاهیم ذهنی ما به ازایش در خارج نیست.

وی همچنین یادآور شد: ذهن و جهان با واسطه زبان با هم ارتباط پیدا می‌کنند اما در بحث طبیعی و طبیعت هم باید بگوییم که

طبیعت هم در بیرون ما به ازای خارجی دارد اما ما در برخی جاها با طبیعی مواجه می‌شویم طبیعت را در قیافه طبیعی می‌بینیم، طبیعت منهای طبیعی را در درخت، گل، خاک و ... نمی‌بینیم.